Ой, які ж то часи були! І зараз, як згадаю, робиться мені радісно й хвильно.

Які ж то часи були?

Мій тато казав: "Це незабутні дні".

А й справді, хіба можна їх забути?

Я так усе пам'ятаю — дарма що мені було тоді сім років...

Ось хоч би про кулемет... Наче зараз він стоїть переді мною на коліщатах — такий чорний, такий залізний, такий... ну, який же ще? Мабуть, страшний такий, невідомий...

А моєму братові Костеві (йому тоді п'ять років було) кулемет здався чомусь плужком. Чому? Може, тому, що на коліщатах. Кость так і сказав: "Ого, який плужок на коліщатах".

Цього кулемета вкотив у нашу хату чер-воноармієць і поставив біля порога. Засміявся і сказав:

— Приймайте гостей до хати. Нас двоє — я та мій товаришок.

Та так очима на кулемет показує — ось він, мовляв, цей товаришок. Засміявся й тато.

— Просимо,— каже,— радий гостям.

— День у вас,— каже червоноармієць,— постоїмо, а тоді підемо на банду.

Аж ось того дня надвечір чуємо: тріскотять за селом постріли. Ближче й ближче... (А ми, дітвора, теж уже добре знали тоді, що то — стрілянина. Не раз її до того чули, як були біля нашого села бої.)

— Діти, на піч! — гукнув батько.

А постріли вже, чуємо, в самісінькому селі. Раптом двері — грюк. Розчинилися навстіж. Прожогом ускочив у хату наш червоноармієць.

— Банда наскочила! — гукнув він та, схопивши кулемет, хутко потяг його до порога.

І тут скоїлося те, чого я відразу й не зрозумів. Червоноармієць упав.

Тато підскочив до нього, а він хрипло так: "Кулемет заховайте..."

Тільки й устиг сказати.

Трохи згодом я догадався, що його забила куля. Вона, мов оса, влетіла в розчинені двері...

Дивлюсь я — схопив тато того кулемета на плечі, поставив до нас на піч, відкотив у куток і запнув рядном.

— Мовчіть же! — гримнув на нас.

І такий він тоді незвичайний був, мій тато, такий... Ну, як це сказати? Незабутній він був... І голос у нього був такий, і очі такі —

незабутні...

І тільки що сховав тато кулемет, чуємо — гуп-гуп, гуп-гуп! Біжать. Важкі чоботища гупають ось уже під самісіньким вікном.

Вскочили в хату. Двоє. Шапки на них кудлаті-кудлаті, ніби нашого Рябка хвіст. І рушниця в кожного в руках. Я зразу зрозумів — не наші, бандити.

— Зброя є? — гукнув один. (Я добре запам'ятав цього першого — зубами білими

блискав усе.)

— Де там вона взялася? — відповів

батько.

А тоді другий бандит озвався:

— Гляди, знайдемо — застрелимо...

Як почув я це — затрусився. Ось хочу не труситись — не можу. Само тіло сіпається. Руки сіпаються, ноги. Пальці танцюють.

Коли це чую, братик Кость (він виліз наперед) голосно так, на всю хату:

— А в нас плужок на печі єсть!

Я так і скам'янів. А потім, не знаю, як це сталося, сіпнув Костя, штовхнув його. Захлипав він. Я ж тихцем поліз у куток та й затулив кулемет своєю спиною...

А бандит питає:

— Який там плужок? Він не стріляє часом?

Чую: поперхнувся тато словом — мабуть, хотів удати посмішку.

— Ат,— відказує,— патякає щось дитина.

Бандит підійшов і заглянув на піч.

— Тут їх двоє, жовторотих (це про нас),— вимовив.

Вийшли вони з хати, не помітивши кулемета. А тато... тато схилився на стіл і схлипнув...

Я подумав, що йому шкода вбитого чер-воноармійця.

Справді, шкода було... Ой, як шкода...

Коли бандитів другого дня прогнали з села, був похорон. На труні червоноармійця стояв кулемет. Він був перевитий червоними стрічками. Той самий кулемет, що його звав братик мій "плужком". І вже не здавався він мені тепер таким страшним і невідомим.